

CROSCENA

KROŚNIĘSKA SCENA KULTURY

RCKP KROSNO Nr

121

Kwiecień-maj 2014

TADEUSZ RÓŻEWICZ

Pisklęta

Szelest
spadają krople rosy

skaza na ciszy
na gładkiej
niemiłosiernej powierzchni
zaczyna się
falowanie pęknięcie
niebieskie
piski piskląt
przelot czarnych jaskółek
otwarte
żarłoczne żółtodzioby
biały pomiot
różowieje
w promieniach
wschodzącego słońca

*Wiersz pochodzi ze zbioru
„Na powierzchni poematu i w środku”.
Wyd. Czytelnik, Warszawa, 1983*

Na okładce: Dziecięco - Młodzieży Zespół Taneczny *Kleks* podczas XIII Krośnieńskich Dni Tańca, str.2 – 1. Uczestnicy X Konkursu *Tropem współczesnej poezji*, 2. Koło teatralne z Gimnazjum nr 5 na VIII Przeglądzie Twórczości Artystycznej Krośnieńskich Szkół, 3. Chór *Echo* w koncercie *Ave Maria* w kościele oo. Franciszkanów, 4. Wernisaż wystawy fotografii Wojciecha Wrońskiego w RCKP, 5. Goście wernisażu wystawy fotografii Euro Foto Art z Oradei w Rumunii Fot. P. Matelowski, o. T. Pobiedziński, W. Turek

W numerze:

3. **Witryna RCKP**
Wystawy
Gwiazdy czytają dzieciom
M. Baranowska - Mika
Szkolna twórczość na deskach RCKP
Paweł Matelowski
Krośnieński Fotoklub na EXPO Foto...
Wacław Turek
Międzynarodowy Plener Fotograficzny
Anna Bryła
Polecamy
10. **Z pogranicza**
Zasmakuj w pograniczu
- Rozmaitości**
VII Podkarpackie Spotkania Pianistyczne
Dorota Skibicka
Krosno – między rozstaniem a powrotem
Zofia Bartecka
Prywatne Muzeum Podkarpackich Pól...
Wacław Turek
Dzień Otwarty Funduszy Europejskich
Nowy kierunek w „Plastyku”
Zbigniew Glen
20. **Ludzie pióra**
Edward Marszałek
22. **Szkiele krośnieńskie**
Film o Karolu Lewakowskim
Andrzej Kosiek
24. **Podium**
26. **Przeczytane**
27. **BWA**
Dyplom Liceum Plastycznego
Bogdan Korczowski – malarstwo
28. **CDS**
Kielichy z Krosna trafią do...
MultiGlass Festiwal
Dawid Iwaniec
30. **Muzeum Rzemiosła**
Piotr Bazia. Krosno - fotografia.
Bożena Paradysz
Moja przygoda w muzeum
Iwona Jurczyk
31. **Konkursy**

TADEUSZ RÓŻEWICZ (1921- 2014)

24 kwietnia br. zmarł Tadeusz Różewicz, jeden z wielkiej trójki współczesnych poetów polskich, obok Wisławy Szymborskiej i Zbigniewa Herberta. Różewicz był także prozaikiem i dramaturgiem, ale to przede wszystkim jego styl poetycki charakteryzujący się rezygnacją z kunsztu wersyfikacyjnego i ozdobnych środków stylistycznych, nazwany stylem Różewiczowskim, stał się wzorem dla młodych poetów. Różewicz za swoim mistrzem Leopoldem Staffem powtarzał, że wiersz powinien być jasny i przejrzysty dla każdego (choć poeta od czasu do czasu ma prawo pisać wiersze ciemne i zagadkowe). Zadebiutował już w 1938 roku na łamach prasy młodzieżowej. Pierwszy zbiór poetycki „Niepokój” ukazał się dziewięć lat później i niemal natychmiast zwrócił na siebie uwagę krytyków na tle ówczesnej poezji wyrosłej z doświadczeń wojenno-okupacyjnych. Napisał łącznie ponad 30 tomów wierszy i poematów, 5 zbiorów opowiadań, 12 dramatów, w tym słynną „Kartotekę”. Jeden z najczęściej tłumaczonych polskich autorów, jego książki przełożono na 49 języków. Tadeusz Różewicz był w 1980 roku liczącym się kandydatem do Nagrody Nobla, otrzymał ją wówczas Czesław Miłosz. Nazywany był potem często „noblistą bez Nobla”. Wspólnie z bratem Stanisławem Różewiczem i Kornelem Filipowiczem tworzył scenariusze filmowe. Wielokrotnie nagradzany najwyższymi odznaczeniami państwowymi, tytułami doktora honoris causa. W 2011 roku uhonorowany nagrodą specjalną Polityki „Kreator kultury 2010” - „Nagroda za wierność poezji i sobie. Za świadectwo dane kilku kolejnym epokom oraz pytania, które włączyły polską literaturę i teatr w europejską debatę o najważniejszych doświadczeniach współczesnego człowieka.”

w y s t a w y

WITRYNA RCKP

30 kwietnia - 30 maja
Euro Foto Art Salon
- wystawa fotografii z Oradei w Rumunii

Stowarzyszenie Euro Foto Art w Oradei w Rumunii założone zostało w 2008 roku. Jego celem jest promowanie europejskiej fotografii w Rumunii oraz fotografii z Rumunii w Europie. Pierwsza edycja Europejskiego Festiwalu Fotografii została zorganizowana w 2012 roku we współpracy z przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Rumunii i biurem informacyjnym Parlamentu Europejskiego. Obejmowała 17 europejskich wystaw w stolicy i innych miastach Rumunii oraz otwarcie dwóch wystaw sztuki fotograficznej z Rumunii w Europie. Stowarzyszenie Oradea rozpoczęło organizowanie krajowych fotograficznych salonów sztuki, w których zostały przedstawione wystawy narodowości z Rumunii. Jedną z nich była

pierwsza krajowa wystawa, która zaprezentowała Węgrów z Rumunii, a w 2012 roku Niemców z Rumunii. Kolejne wystawy odbyły się z udziałem fotografów z Serbii, Słowacji, Węgier i Ukrainy. Od 2013 roku Stowarzyszenia Euro Foto Art w Oradei organizuje Międzynarodowy Festiwal fotografii „Szathmári Pap Károly - Carol Pop Szathmari”, aby prezentować wybitne osobowości z całego świata.

Ekspozycja prezentowana w Krośnie jest wyborem fotografii z ostatniej edycji Salonu Euro Foto Art w Oradei. Stanowi równocześnie dowód współpracy pomiędzy Fotoklubem RCKP a rumuńskim Fotoklubem.

Szefan Tóth A.FIAP
President of "Euro Foto Art" Association
Oradea - Rumunia

Indosescu Gabriel - Rumunia

8 – 30 maja

VIII Przegląd Twórczości Artystycznej Krośnieńskich Szkół - wystawa twórczości plastycznej

fol. W. Turek

W Galerii Szarej można oglądać wystawę kilkudziesięciu uczniowskich prac plastycznych wyróżnionych i wybranych spośród kilkuset zgłoszonych do plastycznej części Przeglądu. Jury najwyżej oceniło i przyznało I miejsca - uczniom Szkoły Podstawowej nr 14, Gimnazjum nr 3 i II Liceum Ogól-

nokształcącego. W tej samej kategorii II miejsce otrzymało Technikum nr 6. Wyróżniono Szkoły Podstawowe nr 6 i 15 oraz Szkołę Muzyczną. Nagrodę indywidualną za bardzo dojrzałe prace zatytułowane „Śpiący lew” i „Dmucha-wiec” zdobyła Emilia Juszcak.

9 – 30 maja

Wystawa poplenerowa Międzynarodowych Warsztatów Artystycznych „W Kręgu Pogranicza” Łańcut - Jabłonka 2013

Międzynarodowe Warsztaty Artystyczne „W Kręgu Pogranicza” to cykliczne wydarzenie, które w tym roku odbędzie się już po raz dziesiąty w Jabłonce w Gminie Dydnia.

Impreza realizowana jest pod honorowym patronatem burmistrza Miasta Łańcuta, Stanisława Gwizdaka oraz wójta Gminy Dydnia Jerzego F. Adamskiego. Każdego roku zapraszani są profesjonalni artyści z Białorusi, Litwy, Łotwy, Rosji, Ukrainy, Słowacji i Polski. Plener trwa dwa tygodnie i jest formą integracji artystycznej ludzi pogranicza. Organizatorami pleneru

są: Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Kultury i Sztuki „W Kręgu Pogranicza” oraz Galeria „Marzenie” z Łańcuta. Warsztaty te wrosły już w kalendarz imprez artystycznych Łańcuta, Gminy Dydnia oraz całego województwa podkarpackiego i cieszą się ogromnym zainteresowaniem. Organizatorzy poprzez współpracę z galeriami z całej Polski i ze Wschodu, między innymi Galerią Dias z Syberii, promują kulturę i artystów naszego regionu. Wystawa prezentuje efekt ubiegłorocznych warsztatów.

opr. ab

GWIAZDY CZYTAJĄ DZIECIOM

Każdy, kto spędził z dzieckiem w szpitalu choćby jeden dzień, wie jak traumatyczne jest to przeżycie. I dla małego pacjenta, i dla rodziny. Ciężki czas.

Po pierwszej mojej wizycie na Oddziale Dziecięcym krośnieńskiego szpitala, z Anną Seniuk, ordynator powiedział, że to było lepsze niż kroplówki. Uśmiech nie opuszczał twarzączek.

Anna Seniuk przyjechała do Krosna patronować Festiwalowi Fredrowskiemu.

Artystka słynie z wielu pięknych akcji charytatywnych. Dlatego mieliśmy odwagę poprosić o odwiedzinę w krośnieńskim szpitalu. Dla dzieci, mam i personelu szpitala była to niezapomniana, bardzo wzruszająca wizyta. Dzieci nie tylko słuchały wierszy Aleksandra hr. Fredry, Tuwima, Brzechwy - same recytowały strofy o osiołku i żabie. Anna Seniuk w sposób wręcz magiczny nawiązała kontakt z małymi pacjentami. W ciągu 5 minut była zaprzyjaźniona, poznała ich imiona, doczekała się

podpowiedzi, gdy „zapominała” tekstu wierszyka. Sama jest babcią i doskonale wie jakie maluchy mają marzenia, czego lubią słuchać, co je bawi, a co sprawia, że zapominają o bólu i chorobie. To było nasze pierwsze bajkowanie. Oczywiście na zakończenie był czas na autografy, pamiątkowe zdjęcia i bardzo prywatne rozmowy z młodymi pacjentami.

To doświadczenie przekonało nas, że sam pomysł czytania bajek dzieciom w szpitalu jest dobry i może wnieść radość tam, gdzie tak bardzo jej brakuje. Na następne bajkowanie zaprosiłam Katarzynę Figurę. Ku mojemu zdumieniu aktorka tak popularna, dla której obecność kamer, fotoreporterów, dziennikarzy i publiczności jest chlebem powszednim, była po prostu stremowana. Wzruszające. I bardzo prawdziwe. Nie było w tym ani krztyny pozy – artystka była autentycznie przejęta. Czytała dzieciom Andersena, ulubioną baśń swoich córek. I znowu byliśmy świadkami rze-

czy niezwykłych – roześmiane buzie dzieci, opiekunów, personelu i lekarzy świadczyły o niezaprzeczanym sukcesie naszej wizyty.

Ostatnio, o kolejne bajkowanie, poprosiłam Magdę Walach. I tutaj miłe zaskoczenie. Aktorka przygotowała się do wizyty u małych pacjentów krośnieńskiego szpitala niezwykle starannie. Nie dość, że sama dokonała wyboru tekstów, również przywiozła dla dzieci prezenty – wycinanki i naklejanki. Wspólnie robili kartki świąteczne, na których aktorka wypisywała życzenia i autografy. Ale nie wszystkie dzieci mogły przyjść na wspólne spotkanie - nie pozwalał na stan ich zdrowia. Artystka nie zastanawiała się ani chwili, wzięła koszyk z przygotowanymi przez nas maskotkami i odwie-

dziła wszystkich na oddziale – pomimo ostrzeżeń lekarzy... oczywiście.

W takich momentach, kiedy po cichu, bez medialnego zamieszania i fleszy, dzieją się rzeczy piękne, rozumiemy jaką potęgą jest sztuka. Medialna popularność posłużyła wspaniałej sprawie – zelektryzowała iskierki w oczach małych. Talent trzech znakomitych aktorek wydobył z utworów ukryte treści i humor. Ich serca dały do tego ciepło. Ich obecność sprawiła, że na twarzach cierpiących dzieciaków na długo zagościł uśmiech.

Nasze bajkowanie będzie kontynuowane – póki starczy nam sił i póki artyści odwiedzający Krosno będą nam w tym pomagać.

Małgorzata Baranowska-Mika

SZKOLNA TWÓRCZOŚĆ NA DESKACH RCKP

Na przełomie marca i kwietnia 2014 roku odbył się w Regionalnym Centrum Kultur Pogranicza VIII Przegląd Twórczości Artystycznej Krośnieńskich Szkół, w którym zaprezentowało się 415 uczniów i uczennic łączących edukację szkolną z rozwojem artystycznym w dziedzinie muzyki, tańca i teatru.

27 marca należał do 282 młodych artystów działających w 24 szkolnych zespołach muzycznych: wokalnych, instrumentalnych, wokalnie - instrumentalnych oraz chórach.

16 kwietnia gościliśmy 7 zespołów tanecznych (83 tancerki i tancerzy) oraz 5 zespołów teatralnych (50 aktorów i aktorek).

Prezentacje poszczególnych szkół, w ramach każdej kategorii przeglądowej, oceniane były przez jury składające się z instruktorów specjalistów łączących

w swojej pracy zawodowej zamiłowanie do danej dziedziny sztuki z edukacją artystyczną młodzieży. Przegląd nie posiadał jednak charakteru typowo konkursowego - najważniejsza była prezentacja, a samo wydarzenie zachęciło młodzież do twórczego rozwoju własnych zainteresowań artystycznych oraz podejmowania nowych wyzwań związanych z aktywnym uczestnictwem w kulturze.

W Koncercie Galowym Przeglądu, który odbędzie się 13 czerwca 2014 r. w ramach Dni Krosna - Miasta Szklą wystąpią nagrodzone i wyróżnione zespoły muzyczne:

„Bemolki” z SP nr 3, „Dysonans” z SP nr 4, „The Best” z SP nr 15, duety: Magdalena Borek i Kamil Wojtyczek oraz Michał Stryczniewicz i Wiktor Lorens z Gimnazjum nr 3, Kwartet Żeński z Gimnazjum nr 4, „Petrol” z ZSP nr 4,

Chór Szkolny z I Liceum Ogólnokształcącego, zespoły taneczne: „Arabeska” z SP nr 14, „Eksperyment Mini” z SP nr 15, „Art” z Gimnazjum nr 3, „Eksperyment” z Gimnazjum nr 4 oraz Teatr „Za

Kurtyną” z SP nr 12, a także Karina Ozimek, wokalistka zespołu „Black Box” z ZSP nr 4 i Paulina Cisek, aktorka Koła Teatralnego z Gimnazjum nr 5.

Paweł Matelowski

Krośnieński Fotoklub na EXPO Foto w Rumunii

Delegacja Fotoklubu RCKP była gościem Euro FotoArt, rumuńskiej organizacji skupiającej fotografików w mieście Oradea. Na wystawę, która uzyskała lokalny certyfikat, złożyło się 100 prac 25 krośnieńskich fotografików.

To dwustutysięczne miasto, jest stolicą historycznej krainy Kriszana i zarazem jednym z najlepiej rozwiniętych miast Rumunii. Leży nad rzeką Szybki Keresz (Crișul Repede) kilkanaście kilometrów od węgierskiej granicy. Przez wiele stuleci w Oradei przeważała ludność węgierska, a miasto było najbogatszym ośrodkiem Węgier. Cały XX wiek to zmiany demograficzne w kierunku przewagi ludności rumuńskiej na niekorzyść Węgrów. Niebawą atrakcją

było zwiedzenie Jaskini Niedźwiedzia, uznawanej za jedną z najpiękniejszych w Rumunii. Jej wiek ocenia się na 50 tysięcy lat. Została odkryta dopiero w roku 1975 przez robotników wydobywających marmur, a nazwano ją Jaskinią Niedźwiedzia, ponieważ znaleziono w niej kości tych zwierząt, dla których jaskinia była schronieniem około 15 tysięcy lat temu. Na starość niedźwiedzie wycofywały się w jedno miejsce, by umrzeć tam, gdzie ich przodkowie, więc wiele szkieletów znaleziono nienaruszonych. Kości jednego z takich niedźwiedzi można zobaczyć podczas zwiedzania. Oradea zafascynowała krośnian.

Wacław Turek

fol. A Świerczek

MIĘDZYKARODOWY PLENER FOTOGRAFICZNY

Dwudziestu uczestników XIII Międzynarodowego Pleneru Fotograficznego z Rumunii, Słowacji, Ukrainy i Polski spędziło tegoroczny majowy weekend w Krośnie. Przyjechali, żeby fotografować loty załóg balonowych biorących udział w XV Międzynarodowych Górskich Zawodach Balonowych, ale również zwiedzać nasz piękny region. Pierwszy dzień spędzili w lasach Bieszczadów. Mieli okazję do fotografowania leśnych atrakcji i obiektów kulturowych m.in. drewnianą, liczącą ponad 200 lat cerkiew w Komańczy, odbudowaną po pożarze, który strawił ją niemal doszczętnie w 2006 roku. Atrakcją był przejazd Bieszczadzką Kolejką Leśną od stacji Majdan do Balnicy tuż przy granicy ze Słowacją. Trasa liczy dziewięć kilometrów i prowadzi przez miejsca, których nie można oglądać z okien samochodu. Przypomnieć warto, że wąskotorowa bieszczadzka ciuchcia ma ponad 100-letnią historię i w czasach świetności woziła drewno, i tysiące pasażerów, a łączna długość torów to około 100 kilometrów. Fantastyczną naturalną „modelką” okazała się Lasumiła, najgrubsza polska jodła rosnąca na terenie Nadleśnictwa Baligród.

Uczestnicy pleneru odwiedzili też Centrum Dziedzictwa Szkła na krośnieńskim rynku, które w sposób oryginalny prezentuje temat hutnictwa szkła i szklanej twórczości. Mogli tam zapoznać się z tajnikami produkcji i zdobienia szkła, a nawet samodzielnie coś wydmuchać.

Z nieukrywaną radością przemierzali miasto kolejką turystyczną, fotografując z niej atrakcyjne miejsca. Zwiedzili także Muzeum Przemysłu Naftowego im. Ignacego Łukasiewicza w pobliskiej Bóbrce. Muzeum położone na terenie czynnej wciąż kopalni ropy naftowej jest niezwykle ciekawym obiektem do fotografowania, a piękne alejki wśród lasu zachęcają do spacerów. Mistrzowie obiektywu mogli posmakować leczniczych wód z Pijalni Wód Mineralnych w Iwoniczu Zdroju, który zachwylił ich swoją architekturą.

W programie zwiedzania nie mogło zabraknąć miejsca, które opisywał w „Zemście”, swojej najsłynniejszej komedii, Aleksander Fredo – ruin zamku „Kamieniec” w Odrzykoniu. Organizatorem pleneru było Regionalne Centrum Kultur Pogranicza w Krośnie.

Anna Bryla

fol. W. Turek

12 maja, 19.00

Mały Książę - musical charytatywny z którego dochód (cegiełki) zostanie przeznaczony na leczenie i rehabilitację małej Marysi Zawiszy z Krosna. Tytułową rolę Małego Księcia odtwarza Kamil Mąka, absolwent ZSP nr 5 w Krośnie.

15 maja, 17.00

„Kościół p.w. Trójcy Świętej w Krośnie w świetle badań architektonicznych i konserwatorskich” – wykład Piotra Łopatkiewicza

Krośnieńska Biblioteka Publiczna, ul. Wojska Polskiego

19.00 - 21.00 Rodzina Wieczorynka
Plastyczna

20.00 - Back Draft - taniec ze światłem

20.00 - 23.00 - Tajemnicze zakamarki budynku przy Kolejowej 1 - zwiedzanie

20.00 - 23.00 - Kosmos nad Krosnem – obserwacje nieba

21.00 - 23.00 - Opowieści z walizki w wykonaniu wędrowniej grupy opowiadaczy, grajków, pustelnika oraz opowieść o mędrkach z Chełma i głupim karpniu

25 maja, 18.00

Koncert z okazji Dnia Matki w wykonaniu uczniów PSM I i II stopnia Pro Musica

26 maja, 17.00

„Za każdy uśmiech Twój...”- koncert dla mam w wykonaniu wokalistów SSM I i II st., instrumentalistów OSM I st., połączonych chórów szkół muzycznych i orkiestry smyczkowej OSM II st.

ZSM, ul. Paderewskiego

W Festiwalu bierze udział 16 dziecięcych teatrów żywego planu z Polski, Czech i Ukrainy.

29 maja, 17.00

Wiosenna Biesiada Poetycka

Promocja nowych tomików poezji członków Klubu Literackiego RCKP, spektakl słowa w wykonaniu Stacha Ożoga, spotkanie z Januszem Kopciem, poetą z Chicago, występ kwartetu gitarowego pod kierownictwem Henryka Eka.

8 czerwca, 10.00

16. Krośnieński Konkurs Piosenki Dziecięcej „Debiutek”

13 – 15 czerwca

Dni Krosna - Miasta Szkła

W programie m.in. koncerty Ani Dąbrowskiej i Kamila Bednarka, Krośnieńskie Rozmaitości Artystyczne i wiele innych atrakcji. *Rynek*

ZASMAKUJ W POGRANICZU

Niebawem turystyczne miejscowości Polski i Słowacji odwiedzi plenerowa wystawa artystek pogranicza. Część zdjęć wyłoniono w konkursie fotograficznym „Zasmakuj w pograniczu” zrealizowanym przez Regionalne Centrum Kultur Pogranicza i Urząd Miasta Krosna.

60 fotografii zgromadzonych na wystawie pokazuje uroki polsko-słowackiego pogranicza, widzianego oczami kobiet. W maju i czerwcu wystawa odwiedzi sześć miejscowości - na terenie Słowacji: Bardejovské Kúpele, Vyšné Ružbachy,

Stará L'ubovňa i w Polsce - Rymanów Zdrój, Iwonicz Zdrój, Polańczyk.

Wystawa fotograficzna artystek pogranicza realizowana jest w ramach projektu „Zasmakuj w pograniczu – Szklane Krosno, Zabytkowy Bardejov” współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i budżet państwa w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska - Republika Słowacka 2007-2013.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

VII Podkarpackie Spotkania Pianistyczne

Po koniec kwietnia br. Towarzystwo Edukacji Artystycznej i Zespół Szkół Muzycznych w Krośnie zorganizowały VII edycję Podkarpackich Spotkań Pianistycznych. Jest to ogólnopolski konkurs dla młodych adeptów sztuki pianistycznej w wieku od 9 - 18 lat. Patronat nad imprezą objęli Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdan Zdrojewski i Prezydent Miasta Krosna

Piotr Przytocki. Do jury zaproszono znakomitych pianistów: profesorów - Mirosława Herbowskiego i Mariolę Cieniawę - Puchałę z Akademii Muzycznej w Krakowie oraz Mariusza Drzewickiego z Akademii Muzycznej w Łodzi.

W tym roku do konkursu zgłosiło się rekordowa liczba uczestników - 80 pianistów z 30 szkół muzycznych z Polski i Ukrainy. Mieli niepowtarzalną okazję, aby zagrać na koncertowym fortepianie firmy Yamaha, wypożyczonym szkole na tą okazję przez polskiego dystrybutora tych instrumentów. Poziom przesłuchań, jak podkreślali jurorzy był bardzo wysoki. Tym bardziej cieszy fakt, że wśród laureatów znaleźli się uczniowie z Zespołu Szkół Muzycznych w Krośnie: Marianna Sereda (I miejsce wśród najmłodszych), Kacper Żaromski (I miejsce w III grupie wiekowej), Paulina Kopleńska (II miejsce wśród najstarszych) wszyscy z klasy Doroty

Creative Quintet z Sanoka

Skibickiej, Aniela Sereda z klasy Iwony Seredy (III miejsce) oraz wyróżniona Gabriela Ross prowadzona przez Marię Skrabalak.

Na zakończenie konkursu wystąpił, nagradzany już wielokrotnie, zespół ze szkoły muzycznej w Sanoku – Creative Quintet. Prowadzą go Grażyna Dziok, Dorota Skibicka i dyrektor sanockiej szkoły muzycznej Andrzej Smolik. Pub-

liczność miała okazję posłuchać brawurowo wykonanych utworów A. Piazzoli, W. Lutosławskiego i I.J. Paderewskiego. Laureaci Spotkań zostali nagrodzeni, specjalnie na tę imprezę przygotowanymi, statuetkami z popiersiem F. Chopina, które wykonał krośnieński rzeźbiarz Andrzej Samborowski - Zajdel.

tekst i fot. Dorota Skibicka

Krosno – między rozstaniem a powrotem. Przestrzenie egzystencjalnej interferencji w wierszach krośnieńskich poetów. (fragment)

Motto:

*Zgodziłbym się pozostać nawet w tej oto mieścinie; zrazu wybieramy,
a potem poprzestajemy na egzystencji przypadkowej, którą z czasem możemy nawet pokochać.*

Antoine de Saint-Exupery

Prowincjonalne miasto kojarzy się ambiwalentnie. Wywołuje niechęć, jak u Bursy, zwyczajną nudą i brakiem perspektyw, prawdziwym lub wyobrażonym, bądź przywołuje bezpieczeństwem i spokojem „życia bez zdarzeń”. Do miasta można wejść, można w nim pozostać lub z niego odejść – na chwilę, na zawsze... Te zdarzenia znajdują swój artystyczny wymiar. Trzej poeci znad Wisłoka w życiowych i literackich poszukiwaniach penetrowali miasto, każdy na swój sposób. Jan Belcik – autor kilku zbiorów wierszy, urodził się w Dukli, w Krośnie mieszka od 1997 roku. Jan Tulik – poeta, prozaik, eseista a także autor dramatów i słuchowisk radiowych – do Krosna przyjechał spod Tarnowa początkiem lat 70. – na rok. Został do roku 2010 (obecnie mieszka w Miejscu Piastowym). Wacław Turek – artysta fotograf i poeta urodził się w Krośnie i poza kilkoma zagranicznymi pobytami pozostaje temu miastu wierny do dzisiaj. W pisanych w ciągu wielu lat wierszach niejednokrotnie kreślili poetyckie pejzaże miasta. W ich lirycznych od-

ślonach odnaleźć można również topikę rozstania i powrotu.

Czas imperatywem przemijania zagarnia chwilę i ludzi. Nic nie jest dane na zawsze. Nawet, jeśli człowiek trwał w przekonaniu nienaruszalności swojego świata, jak w wierszu Jana Belcika „Oto wybiła godzina”. W wysokich stylistycznych rejestrach utrzymany tytuł i wzmacniające jego wymowę powtórzenie z końcową parafrazą „oto jest piątek” przywodzą na myśl biblijne formuły końca, dokonania się czegoś nieodwracalnego, wobec czego człowiek jest bezradny. I tak dzieje się w wierszu. Liryczna sytuacja to rozstanie... z drzewem. Z „trzy piętrową lipą” od dawna wpisaną w zaokienny przybalkonowy pejzaż osiedla – „miejscem sejmików przed odlotem / krośnieńskich ptaków”. Ten druidyczny tren – oszczędny w środki artystyczne – właśnie ze względu na pozorną oschłość wypowiedzi i ujęcie, wydawałoby się, banalnego faktu w kategoriach ostatecznych nabiera dramatycznej ekspresji. Bo nie ma powrotu pod wycięte drzewa...

Takie rozstania są bolesne i nieodwracalne, a powroty niemożliwe, podobnie jak zatrzymanie czasu czy przywrócenie minionego, o czym poeta pisze w wierszu „Pożegnanie młodości” z taką oto konkluzją: „wszystko, co ważne zdarzyło się dawniej”. Czy wobec tego jakiegokolwiek powroty są możliwe, skoro miejsca już inne a ludzie odeszli („Coraz mniej nas / przy odświętnym stole” – „Wigilia”)?

W kategoriach czasu i przestrzeni da się również odczytać metaforykę rozstania i powrotu w wierszach Jana Tulika.

Nie dałoby się odtworzyć krośnieńskiego kalendarium poety, mimo że spędził w tym mieście ponad czterdzieści lat, można natomiast dotknąć wierszy inspirowanych miejscem, jak miniatura „Sen o miodzie”:

*Cała radość wyjechała z tego miasta
Ale żeby zabierać nawet zapach kawy
Słodzonej miodem z przewlekłego snu
o pszczołach*

Epigramatyczna synteza rozwija się w opowieść wyjeździe kogoś bliskiego, bez kogo miasto jest puste, smutne i nawet kawa ograbiona została z zapachu. Tylko że w poetyckim języku brzmi to jak przejmujące odkrycie własnej samotności – w mieście, wśród ludzi.

[...]

W refleksjach autora „Godziny drogi” nad rozstaniami i powrotami do miejsc są filozoficzna zaduma i przekonanie, że człowieka prowadzą nie własne jego wybory, lecz determinanty zewnętrzne. Poeta zastanawia się w wierszu „Żegnane miejsca”:

A może jest inaczej:

może to miejsca wybierają nas same:

[...]

Zresztą, nieodwracalne miejsce urodzenia

jest jakimś dowodem – na naszą nieokryzłość.

Według poety ludzkie przemieszczanie się ma w sobie coś z konieczności, nieraz bolesnej:

*Nawet kamień w miejscu porasta mchem;
Chyba, że ktoś rzuci kamieniem
wskazując mu tym samym nowe miejsce.*

Tak i człowiek:

Chyba, że rzucisz weń kamieniem.

Inne, mniej metafizyczne a bardziej nostalgiczne, tony towarzyszą lirycznym rozstanom i powrotom Wacława Turka. Wiele jego utworów to poetyckie fotografie miasta. Nic dziwnego – autor łączy wrażliwość literacką z okiem fotografa. Plastikzny obraz zawsze zawiera ładunek emocjonalny, zwykle lirycznie łagodny, wyciszony. Tak jak w wierszu „Powroty”, w którym „miasto powrotów” jest adresatem wypowiedzi. Personalizowane w ten sposób, staje się odbiorcą konfesyjnego monologu, w którym nadawca po szeregu informacyjnych czasowników (patrzę, unoszę, siadam, wsłuchuję) wyznaje „lubię”. Lubię miasto i – chciałoby się dodać – lubię siebie w tym mieście. Tytułowe „Powroty” (nie-powrót) podpowiadają powtarzalność zdarzeń aż do kresu, kiedy „miejsca [...] usiądą na [...] głowie siwym gołębiem”. Siwy gołąb – znak czasu i starości – to też jeden z nieodłącznych ożywionych rekwizytów krośnieńskiej starówki. Wacław Turek w swoich wierszach rejestruje wiele szczegółów i urbanistycznych ornamentów, które pozwalają dokonać topograficznej identyfikacji. To nie tylko ulica Kletówka, na której została „bezpowrotność mierzona od dzieciństwa”. Proustowskie zabiegi synestezyjnego odzwierciedlania czasu i tu okazują się skuteczne w konwaliowym zapachu majówek na

tyle, by poeta mógł wyznać („Ulica Kle-
tówka w Krośnie”):

Chyba czas

zapisał mi na własność

tę pierwszą ścieżkę

Podobne przekonanie uprawomocnio-
nego bycia tu i teraz i miejsca, któremu
można zaufać, brzmi w strofie wiersza
„Moje wrześnie listopady”:

Bramy mojego miasta

nie skrzypią niepamięcią

*dokądkolwiek prowadzą
zawsze nimi powracam*

Takiej pewności i potrzeby powrotu nie
znajdziemy w liryce ani Belcika, ani Tu-
lika. Potwierdza się mit ziemi przerna-
czonej. A wybierana? Parafrazując słowa
motta: „z czasem możemy ją nawet pokochać”.
Zawsze jednak wracamy tam, skąd
przyszliśmy...

Zofia Barteczka

PRYWATNE MUZEUM PODKARPACKICH PÓL BITEWNYCH

Pomysł utworzenia w Krośnie prywat-
nego muzeum pojawił się pod koniec lat
dziewięćdziesiątych, niedługo po tym jak
opublikowano nową ustawę o muzeach.
Ten akt prawny znosił rolę państwa, jako
organu mającego wyłączność na organi-
zowanie i prowadzenie działalności mu-
zealnej. Procedura rejestracji muzeum
trwała około 6 miesięcy i zakończyła się
uzgodnieniem statutu z Ministrem Kul-
tury w dniu 19 marca 2003 r. Przygo-
towanie do oficjalnego otwarcia zajęło
organizatorom ponad 10 lat. Stworzenie
ekspozycji muzealnych, chronologicznie
połączonych ze sobą na ścieżce zwiedza-
nia wiązało się m.in. z kompleksowym
remontem piętra budynku muzealnego,
a także rewitalizacją części schronu prze-
ciwlotniczego z okresu II wojny świato-
wej. Całość nakładów organizatorzy pokryli ze środków własnych.

*Naszym celem jest przypomnienie i pomoc
w zrozumieniu trudnej historii Podkarpa-
cia – ziemi, która w okresie I i II wojny
światowej stała się areną największych
w tej części Europy, krwawych bitew nio-
sących bezmiar cierpień i ekonomiczną
ruinę zamieszkałej tu ludności. Odczuwa-
my obowiązek przypomnienia o polskich
żołnierzach Armii Karpaty, broniących*

*południowej granicy II RP przed połą-
czonymi wojskami hitlerowskich Niemiec
i Słowacji we wrześniu 1939 roku. Chcemy
również wskrzesić pamięć o walczą-
cych na terenie Podkarpacia w zbrojnym
podziemiu niepodległościowym w cza-
sie okupacji niemieckiej, jak i w okresie
późniejszym – mówi Lesław Wilk, współ-
organizator muzeum.*

Muzeum cały czas się rozwija, rośnie
liczba eksponatów. Zbiory muzealne za-
początkowały przedmioty zgromadzo-

Lesław Wilk przy pojeździe „Kettenkrad”

ne około 30 lat temu. Niektóre z nich są darowiznami, część była zakupiona. W chwili obecnej muzeum posiada ich ponad półtora tysiąca. Niezwykle sugestywnie prezentuje się dwanaście postaci i półpostaci żołnierzy walczących tu armii z okresu I i II wojny światowej w pełnym umundurowaniu, wyposażeniu i uzbrojeniu.

Sz szczególnie cenne są eksponaty związane ze Szkołą Podoficerów Lotnictwa dla Małoletnich, funkcjonującą w Krośnie w latach 1938 - 39. Atrakcją jest niemiecki pojazd półgąsienicowy „Kettenkrad” typ HK-101. – To jedyny egzemplarz tego typu w polskich zbiorach muzealnych – mówi Piotr Kiełtyka, dyrektor placówki. Rdzewiejący fragment nadwozia „Kettenkrada” znalazł 13 lat temu w pobliskich lasach. Zrekonstruowano go w oparciu o zakupione lub uzyskane od kolekcjonerów oryginalne części i podzespoły do tego pojazdu. Ten najmniejszy na świecie pojazd półgąsienicowy produkowany był od końca 1939 roku do początków 1945. W sumie powstało

7817 egzemplarzy „Kettenkrada”. Jako lekki ciągnik przeznaczony był głównie dla wojsk powietrznodesantowych, ale wykorzystywały go wszystkie rodzaje wojsk niemieckich. W muzeum znajduje się oryginalna tablica z nad bramy głównej obozu hitlerowskiego w Szebniach. Można też obejrzeć suknię ślubną uszytą z czaszy spadochronowej pochodzącej z największego na Podkarpaciu zrzutu dla Armii Krajowej dokonanego w 1944 roku w Lubli.

Jak podkreślają organizatorzy muzeum, prowadzący taką placówkę muszą być jednocześnie zarządzającymi, planistami, historykami, konserwatorami, projektantami wystaw, dokumentalistami i specjalistami w wielu innych dziedzinach. Każdy przedmiot ze zbiorów przechodzi przez ich ręce, każdy ma swoją historię, wiedzą o nim wiele i tą wiedzą chętnie dzielą się ze zwiedzającymi muzeum. Część zbiorów muzealnych znajduje się w graniczącym z posesją schronie przeciwlotniczym z czasu II wojny. Obiekt sam w sobie jest atrakcją dla zwiedzających. Wybudowali go Niemcy dla ochrony dyrekcji i kadry inżynierskiej, powołanej do odbudowy i rozbudowy zajętego lotniska w Krośnie.

W jednym z przewodników zachęcającym do zwiedzenia Prywatnego Muzeum Podkarpackich Pól Bitewnych w Krośnie czytamy: *Bo warto tworzyć miejsca, gdzie przeszłość zderza się z teraźniejszością, a historia Polski znowu staje się żywa.*

Więcej na stronie
www.muzeumkrosno.pl

Wacław Turek

dni tańca

24-29.04.2014

ROKOP, Krasno, ul. Kolejowa 1

XIII krośnieńskie

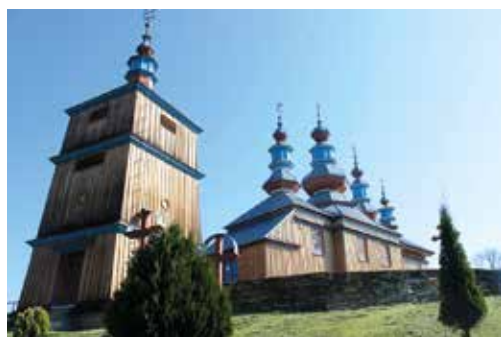
for. P. Marelewski

BALONY NAD KROSNEM

fot. P. Fiejdasz, W. Mańkowski

XXXVI KROŚNIEŃSKIE
SPOTKANIA TEATRALNE
fol. P. Fiejdasz, W. Turek

Dzień Otwarty Funduszy Europejskich

11 maja 2014 r. odbył się w Krośnie Dzień Otwarty Funduszy Europejskich. Na bezpłatne zwiedzanie ekspozycji zrealizowanych dzięki wsparciu ze środków unijnych zaprosiły Centrum Dziedzictwa Szkła, Muzeum Podkarpackie i Regionalne Centrum Kultur Pogranicza.

Dni Otwarte Funduszy Europejskich są akcją promującą projekty dofinansowane ze środków unijnych w Polsce. Zorganizowane zostały w związku z dziesiątą rocznicą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Jednym z projektów zrealizowanych dzięki Funduszom Europejskim jest Centrum Dziedzictwa Szkła w Krośnie. Obiekt powstał w latach 2010-2012 r. Jego budowa dofinansowana została z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013).

W akcję włączyło się także Muzeum Podkarpackie, które zaprosiło do zwiedzania wystaw stałych oraz ekspozycji „Szkło Podkarpackich Hut”. Jej modernizacja została zrealizowana w ramach projektu „Centrum Dziedzictwa Szkła”. Prezentowane są na niej wyroby szklane oraz materiały archiwalne związane z działalnością hut, zakładów i pracowni szkła artystycznego, które powstały na Podkarpaciu na przestrzeni ostatnich 90 lat.

Częścią projektu CDS jest również ekspozycja znajdująca się w ogólnodostępnej przestrzeni Regionalnego Centrum Kultur Pogranicza w Krośnie. Obejrzeć na niej można aktualną produkcję działających w mieście i w regionie hut, zakładów i pracowni artystycznych. Także ta wystawa udostępniona została w ramach Dnia Otwartego.

DI

Nowy kierunek w „Plastyku”

Od 1 września 2014 roku w Liceum Plastycznym w Krośnie realizowana będzie trzecia specjalizacja. Obok dotychczas funkcjonujących: snycerstwa i wyrobów unikatowych będziemy kształcić w zakresie nowej specjalizacji o nazwie aranżacja przestrzeni. Ten nowy kierunek to odpowiedź na wyzwania współczesności, zainteresowania młodych ludzi i potrzeby rynku pracy. Uczeń będzie poznawał tajniki warsztatu z zakresu aranżacji przestrzeni i projektowania form przestrzennych. Kształtować będziemy świadomość estetyczną uczniów, umiejętność twórczego myśle-

nia, wyobraźnię przestrzenną i wrażliwość.

Kierunek będzie znakomicie przygotowywał do podjęcia pracy zawodowej oraz studiów na kierunkach: architektura, architektura wnętrz, urbanistyka, projektowanie form przemysłowych, szczegółowe kierunki z zakresu projektowania (tkanina, ubiór, szkło, ceramika, ogrody). Jakość kształcenia zapewni wysoko wykwalifikowana kadra nauczycielska oraz praca w małych zespołach (grupy ćwiczeniowe liczą nawet 5 osób).

Zbigniew Gleń

Edward Marszałek - rzecznik prasowy RDLP w Krośnie, leśnik, przewodnik beskidzki, ratownik górski, redaktor naczelny kwartalnika „Echo Polonin”, pisma ratowników Grupy Bieszczadzkiej GOPR, prezes Stowarzyszenia Kulturalnego „Dębina” i redaktor naczelny miesięcznika „Dębina”, członek rady programowej dwutygodnika „Las Polski”, członek honorowy Speleoklubu Beskidzkiego. Autor kilkunastu książek o tematyce leśnej i górskiej oraz kilkuset artykułów opublikowanych na łamach ogólnopolskiej prasy przyrodniczo - leśnej. W 2003 roku za wiersz „Węglarz” otrzymał główną nagrodę w konkursie poetyckim festiwalu „Bieszczadzkie Anioły”. W 2012 jego wiersz „Wilczym płajem” wyróżniony został w międzynarodowym konkursie poetyckim „Wrzosowisko” w Piwnicznej. Trzykrotny laureat Ogólnopolskiego Przeglądu Twórczości Amatorskiej Leśników w Gołuchowie.

Węglarz

Joannie

W namiastce piekła
Ludzie jak czorty
Przerzucają szczapy
W codziennym misterium

Dymią retorty
Niosą w doliny
Zapach smoły i dziegiu

Ten w potarganym ubraniu
To Roman
Przyjechał tu dawno jesienią
W żelaznym piecu
Bukowe szczapy
Na węgiel zamieniać

Za nim trzy wyroki
Przepita twarz starca
I ciało przesiąknięte dymem
Garbaty od alimentów

Łatwo znajduje
W namiastce piekła
Namiastkę rajy

Bukowy nagrobek

W ciszy lasu
słychać jeszcze huk wystrzałów
i krzyki
mordowanych

Od ściółki swąd
dom tu musieli spalić

Straszny ten las
gdzie drzewa stoją za nagrobki
a na bukowej korze
cyrlicą dłubane
rosną epitafia

Jak się nazywał Iwan
co go pod bukiem
pochowali wśród lasu?

Zabrakło trumny
na krzyż
czasu nie było
Nawet jedliny nie stało
by grób wyścielić

Ale przeżył Iwan w tym buku
i zachował imię

Inni tyle szczęścia nie mieli

Litania do drzew

Sosno ludzkich sumień, rozdarła do nieba,
Rozgrzesz, gdy trzeba.

Lipo, znużona poetów strofami,
Zabręcz pszczołami.

Buku, zbolały od armat huku,
Ucz nas rozumu.

Kochanków świadku, jaworze luby,
Przyjmij ich śluby.

Ty, szorstki brzoście, dziuple swe ptakom
Otwórz na oścież.

Świerku, co rośniesz z byle kamienia,
Rzuć cień wychnienia.

Dębie mocarny, siła w twym ciele,
Użycz jej wiele.

Jodło, co szumisz na górskim szczycie,
Daj siłę życia.

Człowiek się modli, drzewa słuchają,
Jak w świętym gaju.

Jodła z Pszczelin

Nikt nie wie
ile wiatru wzięła na siebie
Matka bieszczadzkiego lasu
nim padła
z łoskotem

Cisza po niej
szumi w uszach
nad pustką wykrotu
a niedźwiedź zagłęda
w dziupli otchłań
gdzie gawrował czas długi
ciekawość go przywiodła
już kory nie poczochna
nie doczeka się jodła
niedźwiedziej przysługi

I nie popatrzy z góry
bo już lasem nie włada
teraz jej łatwiej
w cztery oczy
z niedźwiedziami pogadać

Zanim jej martwy pień
zapadnie w otchłań niebytu
nad Kosowcem cień przemknie
zabrzmie cicho
żałoba jodeł spod Otrytu
i echo poniesie szum nowy
pogrzebowy hymn
upadłej królowej

A na gór szczytach
młode jódki
szumnie ruszą
żadna o drogę nie spyta
żadne mchy kroków nie zagłuszą

Film o Karolu Lewakowskim

– *Służyłem i służyć będę przede wszystkim temu krajowi – Polsce.* Te pełne głębokiego przekonania słowa na początku filmu wypowiedział dr praw Karol Eugeniusz Lewakowski, postać wybitna, chociaż dzisiaj nieco zapomniana. W pamiętnym roku 1863 był powstańcem, a później reprezentował Polaków w wiedeńskim parlamencie. Wywodząc się z zamożnej rodziny mieszczańskiej, przyszedł na świat w Snopkowie pod Lwowem (1836). Z czasem został zdolnym adwokatem i popularnym politykiem galicyjskim, który widział palącą potrzebę najpełniejszego uświadomienia wsi. Pasją tego prawdziwie szczerego patrioty, nigdy szowinisty, który w ostatniej dekadzie XIX stulecia współtworzył zręby polskiego ruchu ludowego, była aktywna działalność polityczna i społeczna, zaś sprawą priorytetową i celem podstawowym – odzy-

Karol Lewakowski fot. archiwum

skanie przez Polskę niepodległości przy najszerszym udziale mas chłopskich.

Kiedy po 76. latach zmarł w Rapperswilu nad Jeziorem Zuryskim w Szwajcarii (13 XI 1912), lwowski dziennik „Wiek Nowy”, organ demokratów galicyjskich, zamieścił o nim wspomnienie pośmiertne, w którym podkreślono, że Lewakowski był mężem zasłużonym i w Polsce całej przez wszystkich, nawet przez przeciwników politycznych, szanowanym. Napisano wprost: *Szczerzy demokrata, twórca polskiego stronnictwa ludowego, a przede wszystkim gorący patriota, poświęcił całe życie w walce o nieprzedawnione prawa polskiego narodu i prowadził tę walkę z nigdy nieśląbnącą odwagą, z nigdy nieśląbnącą nadzieją w lepszą przyszłość Ojczyzny.*

Miłość Ojczyzny, którą przez długie lata wielokrotnie okazywał i zaświadczał na różne sposoby, Lewakowski wyniósł z domu rodzinnego. Zaakcentował to raz jeszcze pod koniec życia, pisząc w liście do historyka literatury Wilhelma Feldmana, że *cała inteligencja lwowska, najpatriotyczniejsze koła, u nas bywały, bo oboje rodzice byli gorący patrioci.*

Związki rodziny Lewakowskich z miastem Krosnem były niegdyś bardzo żywe. Obecnie świadczy o nich m.in. mogiła z obeliskiem na Starym Cmentarzu, w której spoczywa starszy brat Karola – dr praw August Lewakowski (1833-1891), także insurgent styczniowy, sędzia Sądu Powiatowego, miejscowy adwokat i burmistrz (1887-1891). August zmarł nagle na serce w iwonickim uzdrowisku (12 IX), gdy wyczerpany wysiłkiem przy gaszeniu pożaru w centrum Krosna (9/10 IX) odpoczywał u brata Karola. Burmistrza pochowano

u boku ojca Ignacego Dominika Lewakowskiego, który w 70. roku życia padł ofiarą epidemii cholery (9 VIII 1873). Po zgonie ojca, Karol Lewakowski często gościł u starszego brata, z czasem osoby dla miasta zasłużonej, skoro władze gminy nad Wisłokiem pośmiertnie ufundowały mu ulicę (1892). Po jego śmierci, bezdzietny Karol, człowiek krystalicznego charakteru, nadał bywał w Krośnie i chętnie niósł pomoc czterem nieletnim bratanicom i ich matce wdowie Emilii z Antoniewiczów, która znalazła się w trudnej sytuacji życiowej. Zwłaszcza bardzo lubił i cenił bratanicę Elżbietę, dziewczynę subtelną o usposobieniu łagodnym, wrażliwym i wrodzonej inteligencji. To ona, 18-letnia panna, odwzajemniając uczucia, z utęsknieniem pisała do stryja Karola w czerwcu 1893 r., pytając go: *kiedyż będziemy siedzieć razem w iwonickich lasach i słuchać powieści o wulkanie i innych cudach południa, które obiecałeś opowiadać najdroższy...*

Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krośnieńskiej miało więc powody, aby na kolejnym spotkaniu – nawiązując do przeszłości w nieco nietypowy, ale spektakularny sposób – zaprezentować swoim członkom programową nowość, mianowicie film „Po co ci te chłopcy”. Rzecz o Karolu Lewakowskim. Ten interesujący i godzien uwagi fabularyzowany dokument o jego życiu i działalności patriotycznej (48 min.) pierwszy raz pokazano na antenie TVP Historia (22 XI 2012) w stulecie zgonu polityka; w roli Lewakowskiego wystąpił w nim Wojciech Ługowski, aktor Teatru Powszechnego w Radomiu. Dzięki życzliwości Dyrekcji i Kierownictwa Działu Administracji RCKP, prezentacja filmu

w Krośnie była możliwa na panoramicznym ekranie w sali widowiskowej (17 III, 17:00). A stało się tak, kiedy na prośbę organizacji pozytywnie i z życzliwością odpowiedział redaktor TVP Marek Maldis, autor scenariusza i reżyser filmu, zaś – za jego pośrednictwem i staraniem – zgodę na emisję wyraził dr Tadeusz Doroszuk, dyrektor TVP Historia i redaktor filmu.

Warto również dodać, że w tym bogatym poznawczo i bliskim sercu krośnian filmie wykorzystano różnorodne materiały archiwalne Filmoteki Narodowej, Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie, Muzeum Polskiego w Rapperswilu, Muzeum Podkarpackiego w Krośnie, Biblioteki Narodowej w Warszawie, Sądu Okręgowego w Rzeszowie oraz zbiory prywatne. Autorzy filmu specjalne podziękowanie za pomoc w jego realizacji skierowali także do Marii Zwolińskiej, dyrektor Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu, Jerzego Ginalskiego, dyrektora Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, Grupy Rekonstrukcji Historycznej „Żuawi Śmierci” w Muzeum Niepodległości w stolicy oraz piszącego te słowa przedstawiciela SMZK, który w przedmiotowej sprawie prowadził korespondencję merytoryczną z reżyserem filmu, a przed jego emisją skierował do widzów komentarz zawierający niezbędne informacje rzeczowe.

Andrzej Kosiek

Nagrody dla „Kleksa”

29 marca w V Ogólnopolskim Przeglądzie Zespołów Tanecznych w Jedliczu zaprezentowały się trzy grupy: **I, III i V Dziecięco - Młodzieżowego Zespołu Tanecznego „Kleks”**. Grupa III w kategorii wiekowej 12- 15 lat zajęła III miejsce za układ taneczny „Rozsypana talia” w choreografii Dagmary Krzanowskiej-Szelc. Grupa I, tańcząca w kategorii wiekowej powyżej 15 lat, zaprezentowała dwa układy taneczne: „Blackbeards” i „Smak zwycięstwa”. Jury przyznało im II miejsce. Choreografię dla tej grupy przygotowała Paulina Leśniak.

Kolejny sukces **Dziecięco - Młodzieżowy Zespół Taneczny „Kleks”** odniósł podczas XX Ogólnopolskich Konfrontacji Zespołów Tanecznych Małogoszcz 2014. Grupa I w kategorii wiekowej powyżej 15 lat otrzymała dyplom za estetykę wykonania. Grupa II, prezentująca w kategorii 12 - 15 lat układ taneczny „Powiew Wschodu” została Brązowym Laureatem Przeglądu. Na Konfrontacjach, które odbyły się 26 kwietnia zaprezentowało się 75 formacji tanecznych. Zespół Kleks od ponad dwudziestu lat pracuje w Regionalnym Centrum Kultur Pogranicza w Krośnie.

Kleks I, fot. D. Szelc

Złote Pasma dla Chóru „Echo”

5 kwietnia br. w Radymnie na VIII Podkarpackim Przeglądzie Chórów - Pieśni Pasyjne **Chór mieszany ECHO** wyśpiewał I miejsce - Złote Pasma. W Przeglądzie wzięło udział 15 chórów i jak oceniło jury, poziom konkursu był bardzo wysoki. Ex aequo I miejsce otrzymał także Chór Akademicki Politechniki Rzeszowskiej. Członkowie Jury bardzo pozytywnie wypowiedali

się o chórzystach z Krosna podkreślając bardzo dobrą dykcję, emisję i dynamiczne prowadzenie frazy. Wokalna praca została doceniona, po raz pierwszy chórzyci dostali 100 punktów od jurorów. Chór ECHO pracuje na co dzień pod egidą Związku Nauczycielstwa Polskiego i Regionalnego Centrum Kultur Pogranicza w Krośnie. Dyrygentem jest Mariola Rybczak.

Wiosenne spotkania muzyczne

15 kwietnia 2014 r. w Szkole Muzycznej w Kolbuszowej odbył się IV Makroregionalny Konkurs Pianistyczny „Wiosenne spotkania muzyczne”. Wśród uczestników konkursu byli młodzi pianiści z różnych miast m.in. z Kolbuszowej, Rzeszowa, Łańcuta, Przemyśla, Jarosławia i Krakowa. W konkursie udział wzięły także dwie uczennice Prywatnej Szkoły Muzycznej I i II stopnia Pro Musica w Krośnie z klasy Anny Münzberger - **Julia Pelczar** (klasa I), która zdobyła wyróżnienie i **Zuzanna Gąbka** (klasa II), która zdobyła III miejsce.

Zuzanna Gąbka

Wokalistki SP SWING znowu wyśpiewały nagrody

Kolejny sukces odniosły podopieczne Lucyny Durał ze Studia Piosenki SWING Regionalnego Centrum Kultur Pogranicza w Krośnie. W konkursie finałowym XIV Konkursu Piosenki Angielskiej w Tarnobrzegu **Julia Błaszczuk** zdobyła I nagrodę w kategorii SP klasy I – III, a **Klaudia Delimata** - wyróżnienie w kategorii gimnazja. Konkurs organizowany przez Tarnobrzęski Dom Kultury oraz Szkołę Języków Obcych WORD w Tarnobrzegu, odbył się

5 kwietnia 2014 r. i zgromadził 53 uczestników z województwa podkarpackiego. Konkurs przyciąga corocznie licznych entuzjastów muzyki, prezentujących swoje walory wokально-instrumentalne. Jury składa się z ekspertów muzycznych i językowych.

Julia Błaszczuk

opr. ab

Przegląd rysunku malarstwa i rzeźby

W dniach 4 -5 kwietnia br. w krakowskim Zespole Szkół Plastycznych odbył się przegląd liceów plastycznych z rysunku, malarstwa i rzeźby. Ten doroczny konkurs ma wyłonić 20 najbardziej uzdolnionych uczniów szkół plastycznych z całej Polski. W Krakowie duży sukces odniosła reprezentantka Liceum Plastycznego w Krośnie, **Barbara Jakubasz**. Jej prace rzeźbiarskie i malarzskie zostały bardzo wysoko ocenione.

Zakwalifikowała się do finałowej grupy, która już w maju będzie uczestniczyła w III etapie przeglądu. Ośmioro najwyższej ocenionych otrzyma indeksy akademii plastycznych. Bardzo dobrze w Krakowie zaprezentowały się również pozostałe reprezentantki, **Monika Janowiec** i **Katarzyna Rysz**. Ich dokonania w zakresie rysunku i malarstwa też znalazły uznanie u jurorów.

Zbigniew Gleń

Maria Konopnicka (1842 -1910) mieszkała przez siedem ostatnich lat życia w Żarnowcu koło Krosna. Miała tu dom, duży ogród i stały adres. Tę posiadłość otrzymała w 1903 roku od polskiego społeczeństwa w nagrodę za długoletnią pracę literacką. Przy znacznym udziale rodziny pisarki, głównie jej córki, Zofii Mickiewiczowej, powstało w roku 1957 muzeum literackie. Publikacja otwiera możliwość spożytkowania informacji zawartych w listach Marii Konopnickiej, tak o pobycie pisarki w Żarnowcu, jak też o działalności w tych latach.

Wydawca: Gminna Biblioteka Publiczna im. Kaspra Wojnara w Jedliczu, 2013

Tomik wierszy, jest efektem pracy tancerzy II roku w Państwowym Pomaturalnym Studium Kształcenia Animatorów Kultury i Bibliotekarzy w Krośnie. Na kartach tego zbioru odbywa się spotkanie trzech sztuk: tańca, poezji i fotografii. W tytułowym wierszu autorki wydania czytamy: *Jak struna napięta na pointach – prawdziwa / Jak struna ukradziona skrzypcom – żywa / Jak obraz, gdzie emocje przekraczają ramy / Jak gobelin nicią uczuć tkany / Tak scena gęsto treścią zapisana / Słowami – Tancerzami / Myśl w ruchu schwytna.* Redaktorem wydania jest Mariola Węgrzyn - Myćka

BIURO WYSTAW ARTYSTYCZNYCH

17 kwietnia – 9 maja

Dyplom Liceum Plastycznego w Krośnie

Głównym celem działalności szkoły jest rozwijanie uzdolnień artystycznych uczniów z uwzględnieniem ich indywidualnych predyspozycji. Wszechstronne przygotowanie ucznia pozwala mu znakomicie radzić sobie na rynku pracy. Uczniowie biorą udział w konkursach, plenerach i wystawach ogólnopolskich, nauczyciele - artyści plastycy pracujący w szkole, wystawiają swoje prace w kraju i poza jego granicami. Ze wspólnych wysiłków rodzą się sukcesy. Absolwenci szkoły w coraz większym odsetku kontynuują naukę na studiach wyższych. Coraz więcej z nich pozostaje na uczelniach w roli wykładowców. Sami zostają nauczycielami i mistrzami dla swoich młodszych kolegów. Dla absolwentów wystawa dyplomów jest pierwszą profesjonalną prezentacją ich dorobku artystycznego. Ale dyplom kończący naukę w LP to przede wszystkim rzetelne rzemiosło w zakresie snycerstwa, rzeźby bądź wyrobów unikatowych. Umiejętności projektowe dyplomantów zawsze

Dawid Królicki, Taniec

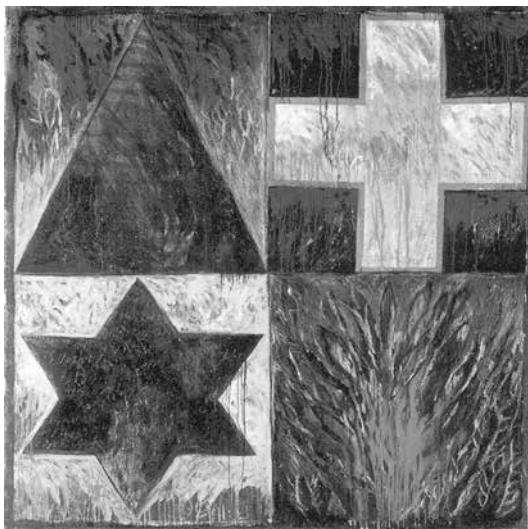
zasługują na uwagę koneserów sztuki – jakże często są to wyroby które po prostu chciałoby się mieć w swoim domu.

14 maja – 3 czerwca

Bogdan Korczowski – malarstwo „Traversée du Désert” (Przejście przez pustynię)

Bogdan Korczowski urodził się w 1954 roku w Krakowie. W 1978 ukończył krakowską Akademię Sztuk Pięknych w pracowni prof. Włodzimierza Kunza. W latach 80. osiedlił się w Paryżu, gdzie mieszka do dzisiaj. Tam otrzymał dyplom Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych (Beaux-Arts) w pra-

cowni Abrahama Hadada. Za swoją działalność artystyczną został wyróżniony w 1986 r. nagrodą Rady Regionu Ile-de-France w Paryżu. W 1988 otrzymał stypendium Fundacji Pollock-Krasner w Nowym Jorku, gdzie regularnie przebywał i wystawiał w latach 1986-1995.

Bogdan Korczowski, *Tryptyk Pamięć*

Poczynając od wczesnego cyklu obrazów „Listy”, powstającego już od roku 1980, artysta umieszczał na swych płótnach wyolbrzymione symbole i ideogramy. Ta seria prac zatytułowana „Ecriture” jest rodzajem wymiany, czy „korespondencji” intelektualnej traktującej „pisanie” jako obraz, temat nad którym artysta „obsesyjnie” pracuje już od dawna. W jego pracach bardzo często występują drobne znaki układające się jak pismo, w równoległe rzędy, nałożone na właściwą kompozycję niczym przesłona.

W pracach Korczowskiego różnokolorowe farby grubo i nieregularnie pokrywają płótno. Artysta nakłada je gwałtownymi, spontanicznymi pociągnięciami, jakby wynikającymi z impulsów wewnętrznych, które potęgują wrażenie ekspresji obrazu. Często nadmiar użytej farby spływa po powierzchni obrazu, tworząc pionowe, chaotyczne i nieregularne linie. Mimo że od wielu lat artysta mieszka w Paryżu, to jednak wielokrotnie powraca do Krakowa. „Urodziłem się w Środkowej Europie, pochodzę z małego kontynentu wielu kultur” - mówi Bogdan Korczowski o swoim mieście, Krakowie, od wieków kosmopolitycznym i równocześnie przesiąkniętym tradycją. Ucieleśnieniem tej specyficznej, krakowskiej atmosfery jest dla Korczowskiego jego mistrz duchowy, Tadeusz Kantor.

W Paryżu przez dwadzieścia lat artysta regularnie wystawiał w Galerii Nicole Ferry, a w 2004 roku brał udział dwiema wystawami w Sezonie Polskim we Francji „Nova Polska” organizowanym przez Instytut Adama Mickiewicza.

Ostatnio malarz miał trzy duże prezentacje swoich prac w regionie paryskim: w roku 2010 - Centrum Sztuk Plastycznych w Clamart, w 2011 - Muzeum Paul Delouvrier w Evry i w 2012 w Orangerie Caillebotte w Yerres.

opr. mb

CENTRUM DZIEDZICTWA SZKŁA

Kielichy z Krosna trafią do koronowanych głów

- Czas na szkło z Krosna! – komentowano w Kancelarii Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego, gdy 18 szklanych kielichów wykonanych przez krośnieńskie Centrum Dziedzictwa Szkła dotarło do Warszawy. Kielichy, stanowiące repli-

ki naczyń z XIX wieku, wręczane będą jako upominek od głowy państwa. Trafią zarówno do przywódców innych krajów, jak i szczególnie zasłużonych osób. Bronisław Komorowski odwiedził Centrum Dziedzictwa Szkła początkiem

września 2013 r. i to wówczas narodził się pomysł realizacji kopii szklanych przedmiotów. Do rekonstrukcji wykorzystano wyłącznie zdjęcia dostarczone przez Prezydenta. Kielichy mają wysokość 22 centymetrów, a na czarach wygrawerowano herb szlachecki oraz Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Pracownikom CDS udało się precyzyjnie odtworzyć kształt, sposób wykończenia, grawerunek, a nawet odcień szkła. Warto przypomnieć, że szkło z Krosna w przeszłości wielokrotnie trafiało do przywódców państw. W latach 70. i 80. XX w. Krośnieńskie Huty Szkła wykonały komplety m.in. dla królowej brytyjskiej Elżbiety II, króla Hiszpanii Juana Carlosa oraz japońskiego dworu cesarskiego.

17 maja Centrum Dziedzictwa Szkła zaprasza na drugą odsłonę Festiwalu MultiGlass. Impreza zbiega się z bardzo popularną „Nocą Muzeów”. Celem Festiwalu jest zaprezentowanie różnorodnych form wykorzystania szkła w kulturze i sztuce. Służyć temu będą wystawy, warsztaty oraz samo zwiedzanie obiektu, który w całości i bezpłatnie udostępniony zostanie zwiedzającym. Na turystów czekać będzie pracownia hutnicza z pokazami ręcznego formowania szkła, sala warsztatów obróbki

i zdobienia szkła, sala konferencyjna z filmem prezentującym historię produkcji szkła w Krośnie oraz piwnice przedprożne, w których prezentowane są m.in. szkła wykonane w mieście dla słynnych światowych marek oraz szklane dzieła sztuki.

W tym roku specjalnymi atrakcjami Festiwalu będą - kurs budowania ikebany w szkłe (zakończony wystawą prac kursantów, dostępną do zwiedzania w czasie festiwalu), warsztaty tworzenia „fotografii” na szkłe dla dzieci, w czasie których najmłodszy goście imprezy będą mogli przenieść obraz z prawdziwej, przyniesionej z domu fotografii na szklaną płytkę oraz instalacja multimedialna pt. „90”. Ta ostatnia, przygotowana z okazji obchodzonego w zeszłym roku 90-lecia hutnictwa szkła w Krośnie, dostępna była w 2013 r. do zwiedzania w ramach wystawy czasowej. 17 maja zadebiutuje w nowej, stanowiącej stałą atrakcją CDS aranżacji (poziom 4).

W recepcji Centrum ustawione zostanie natomiast stanowisko, przy którym mistrz grawerstwa prowadził będzie pokaz zdobienia kielicha „prezydenckiego”, takiego samego jak te, które Centrum wykonało dla Bronisława Komorowskiego. Centrum zaplanowało także wieczorne kursy kolejki turystycznej. Będą to trwające ok. 45 min. przejazdy po mieście, w trakcie których zobaczyć będzie można największe atrakcje Kros-

na oraz tzw. szlak małej architektury szklanej. W objeździe towarzyszył będzie pasażerom przewodnik, opowiadający m.in. krośnieńskie legendy związane z poszczególnymi szklanymi rzeźbami. Od maja w Centrum funkcjonuje także Szklane Bistro, kawiarnia pozwalająca turystom na chwilę odpoczynku w trakcie zwiedzania.

David Iwaniec

MUZEUM RZEMIOSŁA Piwnica PodCieniami

1 - 29 maja

„Piotr Bazia. Krosno – fotografia” - wystawa w Wieży Farnej

Krośnianin, urodzony w 1956 r., absolwent LO im. M. Kopernika w Krośnie. Wykształcenie medyczne zdobył w Akademii Medycznej w Krakowie. Ukończył również Wydział Chemii UJ – specjalność: chemia fizyczna, a także w stopniu podporucznika Wyższą Oficerską Szkołę

Wojsk Chemicznych. Podczas studiów był tancerzem Zespołu Pieśni i Tańca UJ „Słowianki”. Od 25 lat mieszka i pracuje w Finlandii jako lekarz specjalista chorób wewnętrznych i hematologii. Pasjonat sztuki fotografii, zajmujący się szczególnie tematyką architektury.

Rynek podcienia, pochylona postać

Uczestnik międzynarodowych konkursów fotograficznych (Hiszpania, Włochy, Kanada). W 1994 r. wziął udział w dorocznym – otwartym dla wszystkich fotografujących w Finlandii – konkursie, w którym otrzymał Złoty Medal za 2 fotografie przedstawiające tańczące dzieci na tle krakowskich sukienic. Ma na swoim koncie udział w wystawach indywidualnych i zbiorowych w Finlandii (m.in. Tampere, Kokkola, Kemi Art Museum). W latach 1992-96 był uznawany za jednego z czołowych fotografików w Finlandii w dziedzinie fotografii czarno-białej. Uczestnik i laureat 1. i 2. Ogól-

nopolskiego Biennale Fotografii „Miasto i ludzie”, organizowanego przez Muzeum Rzemiosła w Krośnie (2000 – Grand Prix, Medal Fotoklubu Rzeczypospolitej Polskiej – Stowarzyszenie Twórców, Nagroda Dyrektora Muzeum Rzemiosła w Krośnie; 2002 – I Nagroda ex aequo, Nagroda Prezydenta Miasta Krosna). Wystawa jest wyborem prac autora, które powstały w rodzinnym mieście. Fotografie przedstawiają obraz Krosna sprzed lat, w którym dominują motywy architektoniczne.

Bożena Paradysz

20 – 31 MAJA

MOJA PRZYGODA W MUZEUM

22. EDYCJA LOKALNA – KROSNO 2014

XXXVI Międzynarodowy Konkurs Plastyczny dla Dzieci i Młodzieży

Adresowany do dzieci i młodzieży pomiędzy 5 a 19 rokiem życia konkurs jest organizowany od 1978 roku, najpierw przez Muzeum Etnograficzne w Warszawie, a od 1990 - Muzeum Okręgowe w Toruniu. Konkursowi patronowała od początku MKiDN. Od 2007 r. konkurs z ogólnopolskiego otrzymał rangę międzynarodową. Toruńskie muzeum współdziała z licznymi placówkami muzealnymi w kraju i za granicą, które są odpowiedzialne za ustalenie form organizacyjnych oraz zakresu upowszechniania i przebiegu konkursu na ich terenie. Muzeum Rzemiosła w Krośnie od 1993 roku organizuje krośnieński etap konkursu.

Wydarzenie cieszy się dużym zainteresowaniem młodych krośnieńskich artystów. Prace z krośnieńskiej edycji każdorazowo przesyłane są do Torunia. Przez 21 lat organizowania lokalnego etapu wiele z tych prac wzięło udział w wystawie głównej. Jury przyznawało ponadto nagrody i wyróżnienia dla dzieci i młodzieży z naszego regionu a także dla ich opiekunów plastycznych. W 2013 roku Muzeum Rzemiosła w Krośnie – jako jedyne na Podkarpaciu – zostało wyróżnione za wieloletnią współpracę i krzewienie wśród dzieci i młodzieży zainteresowania sztuką i muzealnictwem.

Iwona Jurczyk

III MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL „TANECZNA FIESTA”

KLUCZBORK 16 - 18.08.2014

Celem konkursu jest przede wszystkim promowanie kultury narodowej i regionalnej. Uczestnicy to zespoły folkloro-

styczne (taneczne, muzyczne, śpiewacze). Zespoły prezentują program nie dłuższy niż 30 minut z akompaniemen-

tem muzycznym granym na żywo lub za pomocą nośników (audio CD, Mp3). Wiek uczestników bez ograniczeń. Termin zgłoszeń mija **30 maja 2014 roku**. Organizator: Kluczborski Dom Kultury ul. Mickiewicza 5, 46-200 Kluczbork,

tel. 77 418 12 68, e-mail: sekretariat@kluczborskidomkultury.eu. Pełny regulamin i karty zgłoszeń dostępne są na stronie www.kluczborskidomkultury.eu. Karty wypełnia się wyłącznie w formie elektronicznej.

10. KONKURS NA KOSZULKĘ PROMOCYJNĄ MIASTA KROSNA „KOCHAJMY KROSNOLUDKI” pod honorowym patronatem Prezydenta Miasta Krosna

Konkurs ma charakter otwarty. Udział mogą brać wszystkie osoby zajmujące się twórczością plastyczną, zarówno amatorsko jak i profesjonalnie. Celem konkursu jest wyłonienie najlepszego, najciekawszego projektu graficznego, który zostanie wykorzystany na koszulce promocyjnej Krosna. Jednym z głównych wymogów regulaminowych jest wkomponowanie w grafikę hasła promocyjnego Krosna „Kochajmy KROSNOLudki”. Poza tym ma kojarzyć się z Krosnem i wywoływać pozytywne wrażenie. Tegoroczna - jubileuszowej edycja konkursu jest jednocześnie ostatnią, a więc ostatnią szansą dla wszystkich, którzy do tej pory nie zdążyli jeszcze wziąć w nim udziału. Z tej okazji organizatorzy przygotowali dodatkowe atrakcje. Wszystkich posiadaczy KROSNOLudkowych koszulek zapraszają do nadsyłania zdjęć, na których są

ubrani w takie koszulki (mogą one pochodzić z różnych edycji). Z otrzymanych fotografii utworzona zostanie internetowa galeria, a spośród osób, które je nadesłały, rozlosowane zostaną nagrody, m.in. pamiątkowe koszulki. Ogłoszenie wyników konkursu oraz losowanie nagród odbędzie się podczas „Dni Krosna - Miasta Szkła” (13–15.06.2014). Prace konkursowe należy składać w Punkcie Informacji Kulturalno-Turystycznej (Krosno, Rynek 5) **w terminie do 31 maja 2014 r.** Fotografie wraz z imieniem i nazwiskiem i adresem mailowym można przysyłać do **10 czerwca** na adres koszulka@muzeumrzemiosla.pl. Szczegóły dotyczące konkursu oraz regulamin dostępne są na stronach internetowych www.muzeumrzemiosla.pl i www.krosno.pl (w zakładce Informacja turystyczna). Dodatkowe informacje pod nr tel. 13 43 277 07.

ZESPÓŁ REDAKCYJNY CROSCENY LAUREATEM NAGRODY PREZYDENTA MIASTA KROSNA PIOTRA PRZYTOCKIEGO ZA WYBITNE OSIĄGNIĘCIA W DZIEDZINIE KULTURY W 2012 ROKU.

CROSCENA LAUREATEM HONOROWEJ NAGRODY LITERACKIEJ „ZŁOTE PIÓRO” 2010 PRZYZNANEJ PRZEZ ODDZIAŁ ZWIĄZKU LITERATÓW POLSKICH W RZESZOWIE ZA DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ PROMOCJI KULTURY I LITERATURY.

CROSCENA

Krośnieńska Scena Kultury

Wydawca: Regionalne Centrum Kultur Pogranicza
38-400 Krosno, ul. Kolejowa 1,
tel. 13 432 18 98, 13 432 09 97
e-mail: croskena@rckp.krosno.pl
www.rckp.krosno.pl

Redakcja: Anna Bryla, Waclaw Turek
Skład komputerowy: Krzysztof Zygarowicz
Druk: Hedom, Krosno, tel. 13 432 02 02
Nakład: 500 egz.

Croskena w wersji internetowej dostępna na stronie
www.rckp.krosno.pl w zakładce Croskena
ISSN 1731-0296

Praca z Międzynarodowych Warsztatów Artystycznych „W Kręgu Pogranicza” Łańcut- Jablonka 2013.

- druk cyfrowy i offsetowy
- reklamowe i ozdobne torby papierowe
- gadzety reklamowe
- opakowania

DRUKARNIA
HEDOM

38-400 Krosno, ul. Kletówki 54a, tel./fax 13 432 02 02, 13 492 75 73
www.hedom.pl, e-mail: biuro@hedom.pl

GALERIA JEDNEGO ZDJĘCIA

Jerzy Bryła

